

## Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

### **Rozsudek ze dne 23. ledna 2024 ve věcech č. 71555/12 a 48256/13 – O. G. a ostatní proti Řecku**

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že nuceným odběrem krve u žen podezřelých z prostituce a následným zveřejněním identity a fotografií u těch z nich, u nichž krevní testy potvrdily přítomnost viru HIV, došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

#### **I. Skutkové okolnosti**

Stěžovatelkami je jedenáct řeckých občanek narozených mezi lety 1976 a 1986. V rámci policejních operací, uskutečněných na jaře roku 2012, bylo deset z nich převezeno na policejní stanici s podezřením, že se dopustily trestného činu provozování prostituce bez povolení a zvláštního zdravotního průkazu vyžadovaného vnitrostátním zákonem. V rámci zadržení byly podrobeny kontrole totožnosti, nucenému lékařskému vyšetření na pohlavně přenosné choroby a krevním testům, jejichž výsledky potvrdily, že jsou všechny zadržené stěžovatelky HIV pozitivní.

Proti těmto stěžovatelkám bylo následně zahájeno trestní řízení pro pokus těžkého ublížení na zdraví spolu s přečinem prostého ublížení na zdraví. V souvislosti s trestním řízením přikázal státní zástupce, na základě vnitrostátního zákona, zveřejnění fotografií a jmen stěžovatelek spolu s důvodem pro jejich trestní stíhání a s údajem, že se jedná o HIV pozitivní osoby. Tyto informace byly uveřejněny na internetové stránce policie spolu s výzvou, aby se osoby, které měly s těmito ženami sexuální styk, podrobily lékařskému vyšetření. Publikované údaje se následně staly předmětem značné mediální pozornosti.

V důsledku toho se jedenáctá stěžovatelka, která byla sestrou jedné ze zadržených stěžovatelek, dozvěděla, že se její jméno objevuje mezi HIV pozitivními prostitutkami namísto její sestry. Sama však s policejními operacemi ani krevními testy neměla spojitost.

Zadržené stěžovatelky napadly jednání policistů a lékařů u vnitrostátních orgánů, kde namítaly absenci souhlasu k odběru krve. Současně poukázaly na abstinenci příznaky, které řada z nich při zadržení vykazovala, a pro které, dle jejich názoru, platný souhlas ani udělit nemohly. Dále všechny stěžovatelky rozporovaly zveřejnění citlivých osobních a zdravotních dat. Ani v jednom z těchto řízení neuspěly, s výjimkou jedenácté stěžovatelky, která se domohla toho, aby bylo v rámci zveřejněných informací její jméno nahrazeno jménem její sestry. Trestní řízení vůči stěžovatelkám později skončilo zastavením stíhání z důvodu úmrtí některých z nich a zproštěním obžaloby u ostatních.

#### **II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu**

##### **K VYŠKRTNUTÍ STĚŽOVATELEK**

Soud rozhodl o vyškrtnutí pěti stěžovatelek, z nichž čtyři zemřely a jedna nekomunikovala se svými zástupci, a neshledával tak u ní přetrvávající zájem ve stížnosti pokračovat. U páté zemřelé stěžovatelky využili příbuzní možnost ve stížnosti pokračovat, a stížnost tedy byla posuzována ve vztahu k šesti z původních jedenácti stěžovatelek.

##### **K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY VE VZTAHU KE KREVNÍM TESTŮM**

Stěžovatelky zadržené v rámci policejních operací namítaly, že nucenými krevními testy došlo k porušení zákazu mučení a nelidského či ponižujícího zacházení podle článku 3 Úmluvy a práva na soukromý život chráněného článkem 8 Úmluvy. Soud se rozhodl věc posoudit výlučně podle článku 8. Ve vztahu k jedné stěžovatelce pak stížnost odmítl jako nepřijatelnou pro nedodržení lhůty pro podání stížnosti k Soudu a vůči dvěma stěžovatelkám pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.

Porušení článku 8 Úmluvy v souvislosti s krevními testy tak Soud posuzoval pouze ve vztahu ke dvěma stěžovatelkám.

#### a) Obecné zásady

Soud s poukazem na svou dosavadní judikaturu připomněl, že lékařský zásah bez předchozího svobodného a informovaného souhlasu představuje zásah do práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy (*G. H. proti Německu*, č. 54041/14, rozhodnutí ze dne 9. června, § 22), a to včetně odebrání vzorků slin či krve (*Schmidt proti Německu*, č. 32352/02, rozhodnutí ze dne 5. ledna 2006). Takový zásah lze ospravedlnit jen tehdy, dostojí-li požadavku zákonnosti, legitimacy a nezbytnosti v demokratické společnosti (*Peruzzo a Martens proti Německu*, č. 7841/08 a 57900/12, rozhodnutí ze dne 4. června 2013, § 34). Požadovaná úroveň podrobnosti vnitrostátní legislativy přitom závisí ve velké míře na obsahu příslušného právního nástroje, oblasti, kterou má pokrývat, a počtu a postavení těch, jichž se týká (*Hassan a Tchaouch proti Bulharsku*, č. 30985/96, rozsudek velkého senátu ze dne 26. října 2000, § 84).

Soud také zdůraznil, že článek 8 Úmluvy neznemožňuje nucené lékařské zákroky, jsou-li motivovány shromážděním důkazů o trestné činnosti dotčených osob. Proto ani takový zásah do tělesné integrity, jakým je nucený odběr slin či krve, nemusí ze své podstaty znamenat porušení článku 8 (*Jalloh proti Německu*, č. 54810/00, rozsudek velkého senátu ze dne 11. července 2006, § 70).

#### b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Dle Soudu představovalo provedení krevních testů bez souhlasu stěžovatelek zásah do jejich práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

Při posuzování, zda k napadenému jednání došlo na základě zákona, se Soud neztotožnil s tvrzením vlády, dle kterého byl předmětný zásah založen na kombinaci různých vnitrostátních ustanovení. Poukázal na to, že zmíněná ustanovení sice ukládají osobám provozujícím sexuální služby povinnost podrobit se testování na některé nemoci včetně HIV, ale nestanovují žádný postup pro takové vyšetření, ani nespecifikují, jakou roli v rámci něj mají policejní a soudní orgány.

Přestože zásah mohl sledovat shromáždění důkazů o zapojení stěžovatelek do trestné činnosti, chyběl zde příkaz státního zástupce, který vnitrostátní právo vyžaduje pro provádění vyšetřovacích úkonů v přípravném řízení. Vláda se současně nedovolávala bezprostředně hrozícího nebezpečí, které by podle vnitrostátního práva jedině legitimovalo provádění takových úkonů bez příkazu, a Soud nadto zpochybnil, že by v tomto případě takové nebezpečí existovalo.

Namítanému zásahu tedy nepředcházela žádná analýza ani odkaz na relevantní právní ustanovení; navíc nebyl proveden dle žádného předepsaného postupu. Tím se projednávaný případ liší od výše citovaných věcí *Jalloh proti Německu* nebo *Schmidt proti Německu*, ve kterých byly sporné lékařské zákroky nařízeny na základě zákona a v souladu s předepsaným postupem.

Vzhledem k uvedenému Soud shledal, že předmětný zásah nesplňuje podmínku zákonnosti ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy, neboť vnitrostátní ustanovení nebyla předvídatelná, pokud jde o jejich účinky. K porušení článku 8 Úmluvy tak došlo ve vztahu k oběma stěžovatelkám.

#### K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY VE VZTAHU KE ZVEŘEJNĚNÍ OSOBNÍCH ÚDAJŮ

Všech šest stěžovatelek dále namítalo porušení článku 8 Úmluvy v důsledku příkazu státního zástupce zveřejnit jejich vysoce citlivé osobní informace. U jedné z nich Soud shledal nedodržení lhůty pro podání stížnosti k Soudu. U druhé, která byla sestrou zadržené stěžovatelky, Soud konstatoval nepřijatelnost z důvodu ztráty postavení oběti ve smyslu článku 34 Úmluvy, neboť řecké orgány uznaly, alespoň do podstaty, a poté napravily porušení Úmluvy. Námitku na poli článku 8 Úmluvy ve vztahu ke zveřejnění osobních údajů tak Soud posuzoval ve vztahu k čtyřem stěžovatelkám.

Mezi účastníky řízení nebylo sporu o tom, že zveřejnění osobních údajů stěžovatelek představovalo zásah do jejich práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy. Soud se tak omezil na posouzení, zda byl zásah oprávněný podle druhého odstavce tohoto ustanovení.

Soud shledal, že předmětný zásah měl základ ve vnitrostátním právním řádu, který rovněž dostál požadavku předvídatelnosti. Sporné nebylo ani, že opatření, která mohla přispět k odhalení podobných činů spáchaných stěžovatelkami a podnítit jejich klienty k HIV testování, sledovala cíl ochrany práv a svobod jiných. Zbývalo proto posoudit, zda byl zásah přiměřený sledovanému cíli a zda důvody uvedené vnitrostátními orgány byly relevantní a dostatečné.

Soud připomněl, že ve věci *Margari proti Řecku* (č. 36705/16, rozsudek ze dne 20. června 2023), která se rovněž týkala zveřejnění fotografie a osobních dat stěžovatelky po zahájení trestního stíhání proti ní, bylo konstatováno porušení článku 8 Úmluvy, a to zejména z důvodu, že stěžovatelka nebyla o tomto opatření nijak informována a nemohla se uveřejnění bránit před ním ani po něm. S ohledem na skutečnost, že v projednávané věci se nadto jedná o zdravotní údaje, které jsou svou povahou mimořádně citlivé, neshledal Soud důvod odchýlit se od závěru vysloveného v citovaném rozsudku.

Soud zdůraznil, že státní zástupce se nesnažil nalézt jiná opatření, která by představovala pro stěžovatelky méně citelný zásah, ani nezkoumal konkrétní situace stěžovatelek a neposuzoval dopad, který na ně předmětné opatření mohlo mít. Zejména se nezabýval tím, zda by k dosažení sledovaného cíle nepostačovalo zveřejnit pouze v dotčené lokalitě obecné oznámení o tom, že došlo k zatčení HIV pozitivních prostitutek. Pokud šlo daným orgánům o ochranu veřejného zdraví, a to především ve vztahu k osobám, které měly se stěžovatelkami sexuální styk, nic dle Soudu nenasvědčuje tomu, že by výše uvedený postup tohoto cíle nedosáhl, přičemž by zároveň měl na soukromý život stěžovatelek mnohem menší dopad. Stěžovatelky navíc neměly možnost být slyšeny státním zástupce předtím, než tento vydal příkaz ke zveřejnění jejich osobních údajů, ani nemohly tento příkaz napadnout u nadřízeného státního zástupce.

Předestřené úvahy Soud považoval za obzvláště významné v případě, kdy se jedná o HIV status stěžovatelek, jehož zveřejnění je způsobitelné dramaticky ovlivnit jejich soukromý a rodinný život, stejně jako jejich sociální a profesní postavení, a vystavit je opovržení a ostrakizaci (*Z. proti Finsku*, č. 22009/93, rozsudek ze dne 25. února 1997, § 96).

Soud vzhledem k uvedenému dospěl k závěru, že příkaz státního zástupce nebyl dostatečně odůvodněný a byl nepřiměřený sledovaným legitimním cílům. Ve vztahu ke čtyřem stěžovatelkám tudíž došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

### III. Oddělené stanovisko

Soudci Pastor Vilanova, Grozev a Ktistakis ve svém částečně nesouhlasném stanovisku uvedli, že námitka týkající se zveřejnění osobních údajů neměla být u jedné ze stěžovatelek odmítnuta jako nepřijatelná pro nedodržení lhůty pro podání stížnosti k Soudu. Namítaný zásah u ní totiž trval od vydání příkazu státního zástupce ke zveřejnění jejich osobních údajů v květnu 2012 až do vydání nového příkazu v květnu 2014, který toto zveřejnění zakázal. Jednalo se tedy ve smyslu judikatury Soudu o „trvajícím stav“ (*Posti a Rahko proti Finsku*, č. 27824/95, rozsudek ze dne 24. září 2002, § 39–40), a proto je potřeba začátek lhůty pro podání stížnosti k Soudu počítat nikoli od vydání prvního příkazu v květnu 2012, ale až od vydání druhého příkazu v květnu 2014.